

KULLABYGD

ÄRGÅNG VI

KULLENS
HEMBYGDS-
FÖRENINGIS
ÅRSSKRIFT
1933

KULLENS
HEMBYGDSPÖRENINGS
ÅRSSKRIFT
1933

Kullens hembygdsförening, som bildades den 15 juni 1926, har till uppgift att främja hembygdsvården inom Kullabygden och vill i detta syfte verka för att bevara natur- och kulturminnen av värde, att öka kunskapen om och kärleken till hembygden samt att understödja Höganäs museum.

Tryckeri A.-B. Demokraten
Hälsingborg 1933

ETT OCH ANNAT FRÅN DET GAMLA JONSTORP.

Plock ur hundraåriga sockenstämmoprotokoll.

II.

Av Yngve Lindström.

"1820-talet var ruinerande för svenskt jordbruk, särskilt för lantmän, som enskiftat, nyodlat och byggt under årtiondena förut, då vi haft en krigs- och högkonjunktur", säger professor Emil Sommarin i sin intressanta lilla skrift "Vårt svenska jordbruks betydelse, betryck och bättring". Ett studium av Jonstorps sockenstämmoprotokoll från denna tid jävar ej påståendet. Sockenens invånare voro då till allra största delen lantmän, och hade jordbrukarna onda tider, blev alltså den oundvikliga följden stor fattigdom i bygden. Det fanns nödställda i Jonstorp vid den tid, varom här är fråga, till ett nästan skrämmande stort antal. Ungefär vartannat sockenstämmoprotokoll handlar om en eller flera fattigas omhändertagande eller hjälpande. Härtill kom "en oräknelig mängd tiggare, som snart sagt från alla trakter i landet översvämma och plåga de fattiga Kullaboarne", heter det så sent som 1842. Orsak till den allmänna fattigdomen var dock ej blott lågkonjunktur över huvud taget, åtminstone vad Kullabygden beträffar, ty det talas ganska ofta om att "fullständig missväxt inträffat", och understundom läsa vi, att "jordbruket är så föga gifvande, att hemmansåboarne måste köpa brödspannemål". Ett eller annat år uteblev också den berömda Kullasillen alldeles, och detta hade givetvis sin betydelse för de många fiskarna i Svanshall och Rekekroken.

Här nedan skola några plock ur ovannämnda protokoll få tala sitt dystra språk. Härvid har jag anledning citera mitt i förra årsskriften fällda omdöme, att värden av de fattiga och sjuka hör till de mörkare sidorna i dåtidens sociala liv. Men vi måste komma ihåg,

att understödsgivarna levde i små förhållanden. Man kan ej och får ej anlägga våra dagars måttstock på förgångna tiders samhällsliv och historiska företeelser. Därför: när vi tycka, att hårdhet och bristande förståelse för den nödställda lysa fram ur akterna, må vi erinra oss, att för "socknemännen" var tiden svår, kampen för tillvaron krävande och deras och våra levnadsvillkor vitt skilda. Men givetvis se vi också dessvärre — i några fall åtminstone — utslag av ren girighet och hårda hjärtan.

Beslut om byggande av fattighus — men Glimmingeborna tredska.

Vid sockenstämma i kyrkan den 17 juli 1803 — äldre protokoll från Jonstorp ha tyvärr gått förlorade — beslöt man, att "ett fattighus skulle uppbyggas för allmän räkning, men icke förrän nästkommande år, på det råderum måtte vara till anskaffande af nödige materialier". Men Glimminge rotes "ledamöter" ville ej deltaga i detta bygge, emedan de själva försörjde de fattiga i denna rote. "De lemnades i deras öfvertygelse, till dess de genom högre domslut kunde blifva öfvertygade om sitt misstag".

Men beslutets verkställande dröjde, och vid stämma i kyrkan den 16 maj 1813 — tio år senare alltså — kom åter "fattighuset" på tal. Ordföranden, vice pastor L. P. Wählin, sedermera församlingarnas kyrkoherde, hade på dessa tio förflutna år icke vidrört ämnet, dels "emedan ingen sockenfattig det påyrkat", dels emedan "han icke ägt någon fattigkassa att deraf lemna biträde vid byggnaden". Men tre av socknens fattiga hade nu icke härbärge, varför bygget brådskade. Vid detta tillfälle tyckes också beslut ha fattats om byggnadens snara uppförande, varvid lantbrukarna skulle göra dagsverken. Pengar till byggnadsmaterial anskaffades dels genom kollekt i kyrkan, dels "genom en lista instundande julhelg bland de sjöfarande till påskrift" och dels slutligen genom böter av 8 skilling, "då flera än en af hvarje hushåll försummade husförhören nästa vinter".

"Stackalehuset" vid kyrkan.

De följande årens protokoll ha egendomligt nog intet att vidare förmäla om "fattighusets" uppförande. Dock finnes det stora luckor

i protokollsboken. Om detta ålderdomshems utseende och om några av de omhändertagna ha ett par äldre församlingsbor lämnat följande uppgifter:

"Fattighuset" var beläget vid kyrkan å den tomt, som äges av nuvarande kyrkovaktmästaren Fritz Svensson. Huset låg alldeles intill kyrkogårdsmuren, så nära, att det endast var en smal gångstig emellan. Byggnaden var låg men tämligen lång, försedd med många dörrar, s. k. halvdörrar, och med mycket små fönster. Golvet i byggnaden var — obefintligt; jordgolvet ansågs vara gott nog. Ganska betecknande är, att detta ålderdomshem — ett vackert ord — ej kallades "fattighus" av folket utan "stackalehuset" (stackal = stackare). Byggnaden revs på 1880-talet, troligen 1887. Detta år fingo de omhändertagna flytta till ett av församlingen förhyrt hus i Rekekroken, vilket för några år sedan revs.

Utom de fattiga, vilka omnämnas här nedan, "inhystes" i "stackalehuset" på 1860—1880-talen flera andra nödställda, av mer eller mindre originell läggning. De flesta av dem hade i sin krafts dagar förtjänat sitt uppehälle såsom drängar eller pigor — två ord, som nu stå på avskrivning. Den äldre, nu levande generationen bevarar i minnet "Dromma-Andersson", "Tobaks-Maja", som fått sitt vedernamn på grund av sitt begär till detta njutningsmedel, "Petter med kruset", som på sina vandringar medförde ett krus, i vilket de hoptiggda matvarorna förvarades, och vilken frös ihjäl på väg mellan Bläsinge och Rekekroken, "Långa Hånskan", "Otta Stina" och "Krokryggs-Elna". Den förnämsta av dessa lär ha varit "Tobaks-Maja", som agerade 'föreståndarinna' för "hemmet", och det berättas, att hon helt omotiverat delade rum med ovannämnde "Dromma-Andersson". Det var också praxis, att de av "hjonen", som ansågos "bättre" än de övriga, skulle bo i de rum, som lågo närmast landsvägen.

Såsom nedan kommer att omtalas, skulle de fattiga ha underhåll, matvaror och kläder, av varje hemman, och det var brukligt, att de underhållsskyldiga buro maten till de fattiga i "stackalehuset" i stora lerfat. Vanligen skedde dessa matvarutransporter varje söndag i sammanhang med besöket i kyrkan.

Vi förflytta oss nu efter denna utflykt till senare tider tillbaka till 1800-talets början.

Ett litet framsteg.

Vid stämma i Farhults kyrka med båda församlingarna den 23 november 1814 tillsattes fattigvårdskommittéer, som skulle se till, att fattiga fingo arbete eller hjälp. De första ledamöterna i denna kommitté för Jonstorp socken blevo Sven Olsson i Tunneberga, Anders Knutsson i Stora Görslöv och Jöns Persson i Röglä. Anders Knutsson avgick emellertid efter ej fullt två år ur kommittén, enär han valts till kyrkovärd. Per Persson i Stora Görslöv invaldes då i Knutssons ställe.

"Bettlande i socknen, tills hon blifver svagare".

Nedanstående plock ur två stämmoprotokoll från 1816 och 1817 tala om förödmjukelse och nöd:

"Tillfrågades om pigan Boel Ols från Bökebeck fick flytta in i fattighuset, hvartill församlingen icke kunde lemna sitt samtycke. — Beslöts att hon skulle genom bettlande i socknen ha fritt underhåll, tills hon blifver svagare. Emellertid blifva hennes lösörepersedlar av kyrkovärdarne upptecknade. För att försäkra sig om de lösörepersedlar, som tillhöra de i fattighuset boende, att de icke warda förskingrade, beslöts att dessa waror skulle upptecknas av kyrkovärdarne med biträde af fattigkommitténs ledamöter."

— — —

"Anhölls på begäran af fattig Boel om biträde till dess underhåll, då hon numera är sjuk och oförmögen att kringgående sjelf hemta sin föda. Resolverades pigan Boel i denna ordning: lagad mat föres till henne, så mycket hon kan behöfva hvar dag, från hvarje fjerdingshemman i socknen, hvartill en lista upprättas, som går man för man med undantag av dem, som bistått henne, om de det så behaga, hvilket undantag gäller blott för första omgången."

"Arbetsföra pigor anmälas till årstjenst."

Av ett protokoll från den 4 november 1821 finna vi, att sockenstämmen ej drog sig för att kommendera unga kvinnor att taga tjänst i stället för att gå hemma. Man tänke sig sådana beslut av våra dagars kommunalfullmäktige! Troligen förelåg dock order från länsstyrelsen. Alltså:

"Företogs till öfverläggning hvad i desse församlingar war att iakttaga för att utröna, hwilka arbetsföre tjänstehjon i synnerhet af quinkönet kunna hafva behof af att undgå årstjenst för att få vårda gamla föräldrar, andras barn eller egna, då församlingarnas ledamöter gjorde följande anmärkingar:

Undantagsmannen Jöns Pehrsson på n:r 5 Jonstorp, 63 år gammal, har hemma hos sig dotteren Elva dels för att vårda sina gamla föräldrar och dels eget barn.

Husmannen och enklingen Jöns Pehrsson på n:r 12 Jonstorp, 73 år gammal, kan omöjeligen undwara sin dotter Hanna i sitt närvarande svaga tillstånd.

Husmannen Bengt Johansson på n:r 9 Jonstorp, 43 år gammal, har tagit såsom inhyses arbetsföra Pigan Catharina utan att dertill synas äga någon rättighet och anmäles således nämnda Catharina att blifwa ålagd taga sig årstjenst.

Husmannen Ola Nilsson i Jonstorp har likaledes tagit såsom inhyses Pigan Ingar, hwilken fullkomligen arbetsför af församlingen anmäles till årstjenst.

Uti Rekekroken och Frälse Huset n:r 14 har enkan Bengta Elfvers 2:ne arbetsföra döttrar hemma, af hwilka hon till sitt wårdande icke behöfver mer än den ena, och den andra således kan åtaga sig årstjenst.

Enkan Elna Persdotter i Rekekroken, 79 år gammal, kan som krympling och sjuklig på dess höga ålderdom icke umbära sin dotter Bengta.

Husman Anders Jeppsson i Rekekroken har äfven dottern Hanna hemma, men som både Anders Jeppsson och dess hustru äro friske och arbetsföre fann församlingen, att de gerna kunna undvara ofvannämnda dotter, hwilken anmäles till årstjenst.

Enklingen och Husmannen Pehr Larsson i Tunneberga, 69 år gammal, har hemma sin dotter Karna för att vårda sig.

Enkan Sissa Bardun i fattighuset kan som krympling och wanför icke undwara sin dotter Anna.

Enklingen och Undantagsmannen Pehr Jönsson från n:r 6 Stora Gjörslöv, 69 år, kan omöjiligen undwara sin dotter Sissa till sitt wårdande.

Frälse Husmannen Lars Nilsson på n:r 2 Röglå, 60 år gammal, har tagit hem sin son Lars, 19 år gammal, för att biträda sig wid förefallande arbete på Höghults säteri, hwilket han i anseende till sin sjuklighet ej sjelf mäftar uträtta.

Enkan Kjersti Andersdotter på n:r 1 Tranekjerrs hus har tagit hem sin sjuka dotter Anna, hwilken församlingen anmäler till årsstjenst, när hon hinner att tillfriskna."

Den blinde Nils Mårtenssons lidandeshistoria.

Ingen av de fattiga, som omnämnas i Jonstorps gamla sockens stämmoprotokoll, tycks ha haft ett så hårt öde att bära som den blinde Nils Mårtensson i Lilla Görslöv. Han omtalas första gången i ett protokoll från den 26 augusti 1832. Vid stämma denna dag i kyrkan framträdde hemmansåboen Nils Jonsson i Lilla Görslöv — han blev sju år senare mördad — och anmälde, att blinde mannen därstädes Nils Mårtensson var i *högsta nöd stadd*. Stämman beslöt — "enhälligt", står det — att giva honom $\frac{1}{2}$ skäppa spannmål, hälften råg och hälften korn, av varje helt hemman årligen med början vid instundande jul. Men strax före jul avled hans hustru, och den blinde änklungen kom på "fattighuset". Dit skulle maten bäras till honom av alla hemmansåboarna i mån av deras hemmantal, som bruket var. Hans hus såldes, och kommunen tog pengarna. Så förgingo tvenne år, varefter Mårtensson vållade en stormig stämma i Jonstorps kyrka — den 15 juni 1834. Kyrkovärden Anders Knutsson i Stora Görslöv — han var i förbigående sagt tydligen huvudet högre än mängden, ty prosten Wählin säger om honom en gång i ett för övrigt satiriskt avfattat protokoll, att "han tillkännagaf wid detta som wid alla andra tillfällen sitt företräde uti goda tänke-

sätt, förstånd och urskillning" — anmälde vid stämman, att då listan rörande "blinde fattighjonet Nils Mårtenssons försörjning blef skickad till Glimminge rote, därifrån han skulle erhålla spannemål för vissa dagar, blef den tillbakasänd med tillsägelse, att de ej ville föda Nils Mårtensson". En hemmansägare på n:r 2 Glimminge — namn äro av ondo — framträdde inför stämman och förklarade, att som han ansåg hela fattigförsörjningen ställd "på oriktig fot" och Glimminge hade ganska få torpare eller sådana, som behöva fattigunderstöd, borde denna rote vara fri från underhållsskyldigheten av mer än högst ett "fattighjon". Därför ville han ej vidare försörja vare sig Nils Mårtensson eller de övriga i "fattighuset", med ett enda undantag. Alla de övriga Glimmingeborna instämde häri. "Detta steg var högst förvånande", skriver ordföranden. Han vädjade förgäves, ty Glimmingeborna förklarade, att de ej i ringaste mån ville bidraga till de fattigas försörjande, förrän de blivit lagligt dömda därtill. De övriga församlingsbornas föreställningar voro också utan verkan, och så drogs saken inför länsstyrelsen. Nils Mårtensson såldes på fattigauction. Minstbjudande var hemmansåboen Måns Jönsson i Jonstorp, som åtog sig att för 16 skillingar riksgälds om dagen föda Nils Mårtensson och därmed börja i dag, "*hwilket war så mycket nödvändigare, som den blinde uslingen sedan ett dygn svultit genom Glimminge rotes tredskande*" (usling här = beklagansvärd människa).

"Denna så hårt behöfvande lemnad utan hjelp."

En annan lidandeshistoria må omtalas för ett senare släkte, som ofta har på sina läppar uttrycket "den gamla goda tiden":

Vid stämma i Jonstorps kyrka den 8 augusti 1847 framställde vice pastorn Gustaf W. Sjöberg nödvändigheten att draga försorg om den arma Anders Pers hustru, som genom sjukdom förlorat bruket af händer, fötter och tunga, och att den kristeliga människokärleken fordrade såväl läkarevård som underhåll med föda". Men en hemmansägare från Glimminge bestred att lämna något underhåll åt den hjälplösa. Lyckligtvis voro icke alla stämmodeltagare av samma hårda kynne. Den unge pastorn utverkade fri plats å Lunds lasa-

rett för den sjuka, och församlingen bekostade skjuts dit. "Det skedde likväl med smärta att se denna så hårt behöfvande lemnad utan hjälp för det nödvändigaste", utbrister pastorn.

Ett par gamla dynor...

En änka vill och kan nästan alltid försörja en hel skara barn. Men ett barn kan icke alltid försörja en gammal mor. Och ibland fattas t. o. m. *viljan* därtill. Härpå fingo församlingsborna ett exempel år 1843. En person i Jonstorp "wille ej mottaga sin fattiga moder till försörjning". Men stämman tvingade honom. "Dock för att lindra hans utgifter beslöts att wid tillfälle å någon auction inköpa ett par gamla dynor jemte något linne att af modern begagnas, hwarefter N. N. beslöt låta bequäma sig att emottaga modern".

"Trenne nya blånegarnsskjortor"...

Till slut endast en liten men talande paragraf ur ett protokoll från år 1846:

"Nämnde mannen Pehr Jönsson i Glimminge åtog sig att förskaffa fattighjonet Måns Nilsson 3:ne nya blånegarnsskjortor mot 1 rdr och 44 skillingar stycket och Ola Pålsson å n:r 2 Tunneberga åtog sig att till Ola Knäffel i fattighuset skaffa 2:ne skjortor och 1 par byxor av skäftigt hamptyg mot 16 skillingar per aln."

I humanitetens tidsskede finnes intet rum för allt det tunga och förnedrande, som ligger i orden stackalehus, hjon, fattigauktion, inhyses och fattighus. De uttrycken ha försvunnit och, vad bättre är, även förödmjukelserna och lidandet bakom dem, i stort sett åtminstone. Ty våra dagars hjälpbehövande åldringar betraktas icke som ett mer eller mindre besvärligt påhäng, såsom stundom förr var fallet, och för *pensionärerna* i *ålderdomshemmet* göra våra dagars ansvariga och ansvarskännande kommunalmän vida mera än vad gångna tiders förtroendemän kunde och till äventyrs ville åstadkomma. Härmed är icke sagt, att fattigdomens alltid tryckande börda helt lyfts av för åldriga män och kvinnor genom humaniserad lagstiftning och förändrad praxis. En härför erforderlig styrka och smidighet

ha samhällets organ ännu ej fått och få det troligen aldrig heller. För enskild välgörenhet och medlidsamma hjärtan finnes fortfarande och kommer säkerligen alltid att finnas ett rikt fält.

— — —

Det är nu länge sedan "fattig Boel" vandrade kring med tiggarpåsen på vägarna i Jonstorp, och många år ha flytt, sedan den blinde Nils Mårtensson såldes på fattigauktion — ett fruktansvärt ord för dem, som nu trampa fädernas stigar i hembygden. "KrokryggsElna" — ett offer för omänskligt hårt arbete? — och hennes olyckskamrater i "stackalehuset" ha förlösts från misräkningarnas och bekymrens värld, och den plats i helgad mull, där deras stoft förts till ro, vet ingen mera av. Döden kom som Allförbarmaren, med befrielse från den värld, som väl mestadels visat dem sin vrängsida. De ligga utströdda här och var på Dödens fält, och trötta ben vila sig från smärtsam tiggarefärd.

BESKRIVNING ÖVER FARHULTS OCH JONSTORPS SOCKNAR.

Av prosten Anders Borg.

I kyrkoarkivet för Farhults och Jonstorps församlingars pastorat har påträffats en pastoratsbeskrivning, vilken här nedan ordagrant återgives:

Farhult är beläget 2 mil från Helsingborg, $\frac{1}{4}$ mil från Engelholm, och Jonstorp ligger $2\frac{1}{8}$ mil från Helsingborg och $1\frac{1}{2}$ mil från Engelholm. Så väl i desse Städer som vid Höganäs Stenkohlsgrufva afsättes ortens producter, bestående av Fisk, linväf, Smör, ost och ett och annat slachtkreatur af mindre slaget. De angränsande socknarne till Jonstorp äro Wäsby, Brunby, Allrum och till Farhult Välinge, Kattarp. Så väl Jonstorp som Farhult äro belägne vid den så kallade Halså hamn och Skelderviken, som går ut i Cattedgat. Den betydligaste strömmen är Tunneberga å, som kommer från Gjöröskjälla i Brunby Sockn och faller ut i Skelderviken. Denna å är märkvärdig för de sköne aborrar, som deri fås. En mindre är Oderbäcken, som kommer från Höghult i Välinge Sockn, genomskär flera ställen i Farhults Sockn och går ut i Skelderviken.

Den delen af Jonstorps Sockn, som ligger närmast Brunby, anses vara början af Kullaberg, men egenteligen finnes icke något Berg inom desse Socknar.

Jordmånen består för det mesta af sand mylla och gul lera och blott på några få ställen inom Farhults Sockn finnes blålera.

Climat.

I anseende till desse Socknars belägenhet nära Saltsjön, hvarifrån komma friska vindar, är folket af god hälsa och medelmåttig storlek och hinna i allmänhet till en hög ålder, det är icke sällsynt att uppnå 80 å 90 år.

Kreatureren äro små, ty här saknas godt mulbete om sommarn och om vintren hafva de icke tillfälle att fordra med säd, men de äro likväl muntre och ihärdiga.

Jonstorps Sockn är nästan öfver alt enskiftad och endels ock Farhults, hvarigenom de efter hand sätta sin jord uti circulationsbruk. Den vanliga såningstiden om våren är omkring d. 5 Juny, och säden mognar här ganska tidigt.

Naturalster.

De allmännaste trädslagen äro Ek, Björk, All, Asp, Rönn och vid Norra Heljaröd, i Farhults Sockn, och i Tranekjärr, uti Jonstorp, finnes en och annan Bok.

I forndne dagar hafva en mängd rådjur uppehållit sig i denna trakten, nu äro de mera sällsynte, och hafva genom smygskyttnar år från år blifvit alt mer utrotade. De slag, som ännu äro kvar, äro harar och räfvar i mängd, hvilka senare komma från Kulla berg, och med en glupsk appetit uppäta våra lamm och gäss.

De allmännaste Fiskarter äro Sill, Torsk, koljer, röspetter, flundror och hvittling.

Vid Täppeshusen i Jonstorps Sockn finnes ett stenbrott, af sten och wass stenar, som utgör desse Torparens betydligaste inkomst.

Folkmängd i Farhult.

1805	639
1810	648
1815	701
1820	716
1825	826

Folkmängd i Jonstorp.

1805	1,223
1810	1,220
1815	1,291
1820	1,342
1825	1,376

Folket.

Är i allmänhet af ett muntert och gladt lynne, alltid höfligt och tjenstachtigt; en och annan finnes väl, som har begjär för starke drycker; men dock tyckes denna lasten inom desse Socknar mera vara i af- än tilltagande.

Karlarna tröska om vintren, sköta åkerbruket vår och höst och de stunder, de äro ledige från åkerbruket, syslosätta de sig med flere slag handarbeten; de hugga, svarfva, gjöra korgar och trädskor, som de afsätta vid Höganäs. Qvinfolken spinna, karda, väfva, sy, sticka strumpor och baka. Om vintren äta de fyra gånger om dagen och om sommarn, helst under torf skyrden, fem, stundom sex gånger, alt efter arbetets stränghet. Vintertiden stiga de upp klockan 5 och arbeta till kl. 8 om aftonen, och om somarn vid Solens uppgång och arbeta till dess nedgång.

Vanliga byggnadssättet är korswerkshus under halmtak och lerwäggar, fotstolpar och löshult af eke och bjelkar, sparrar och leyder af furu, som hemtas 8 à 9 mil härifrån i Halland och Småland.

En drängs aflöning om året är mörkblå tröija och wäst, ullne och linne byxor, ett par stöflar, 2 lintyg, 1 par wantar samt utsäde af 3 skeppor korn, som tillsläppes af husbonden. En pigelön än wanligen grön, blå eller svart klädning, 2 lintyg, 2 förkläden, 1 par skor samt utsäde af 2 à 3 kappor linfrö.

Ungefärliga utsädet.

På hvart fjerdedels hemman inom både Socknarne sås årligen ca: 3 tunnor Råg, 4 tunnor korn, 2 tunnor hafre, 1 tunna trindsäd, och afkastningen kan beräknas till fjerde kornet.

Allmänne skyldigheter och Besvär.

Kronotionden af Farhults Sockn utgjör 9 tun. 13 1/12 kap. Råg, 12 tun. 16 1/12 kap. korn; af Jonstorps Sockn 7 tun. 26 2/3 kap. Råg, 19 tun. 24 3/5 kap. korn samt 9 tun. 3 1/2 kap. hafre.

Kyrkotionden till Jonstorps kyrka utgjör 11 tun. 16 kap. Råg, 28 tun. 14 5/8 kap. korn, 12 tun. 30 kap. hafre eller tillsammans 52 tunnor, 24 5/8 kappor. Häraf äro disponerade till Lunds Academie 3

tun. 18 kap. Råg, 6 tun. korn, till Häradsposten 1 tunna Råg, till Lunds Lazarett 1 tunna Råg, till barnmorskan 2 tunnor korn samt afkortningen 18 kap. Råg, 30 kap. korn, 18 kappor hafre — således är behållningen 4 tunnor, 34 1/8 kap. Råg, 19 tun. 2 5/8 kap. korn, 12 tun. 12 kap. hafre — summa 36 tun. 12 3/4 kap.

Tionden till Farhults kyrka utgjör 12 tun. 27 kap. Råg, 17 tun. 22 kap. korn eller tillsammans 30 tunnor 13 kap. — Häraf äro disponerade till Academien 4 tunnor Råg, 3 tunnor 24 kap. korn, till Häradsposten 1 tunna Råg, till Lunds Lazarett 1 tunna Råg, till Professor Liljewalch 12 kap. Råg, 12 kap. korn, till Barnmorskan 1 tunna korn, afkortningen 27 kap. Råg, 27 kappor korn — således är behållningen 5 tunnor 18 kappor Råg, 11 tun. 25 1/2 kappor korn, summa 27 tunnor 27 1/8 kappor.

Tionde till Pastor har sedan urminnes tider utgått i sträet som i sednare tider, och gode år kunnat utgjöra 20 tunnor Råg, 50 tunnor korn, 20 tunnor hafre och 10 tunnor trindsäd; men jag har sistlidne år sökt bereda ett vänligt accord för alle de presträttigheter, under hvad namn de vara må, som af hemmanen utgå. Större delen af åboerne hafva derpå frivilligt ingått och betala i måhn efter hemmanets godhet ifrån 8 till och med 12 tunnor på Helgården. Tiondesättningen för Farhults Pastorat är 24 tun. 1 3/16 skeppa Råg, 46 tun. 2 3/16 skepp. korn samt 12 tun. 5 skepp. hafre, summa 83 tun. 2 3/8 skeppa.

Klockaren har 21 tunnor korn i helgonskuld och härutaf går 4 tun. 34 3/4 kapp. till Helsingborgs Schola.

Då jag Åhr 1820 tillträdde desse församlingar, hade Jonstorps kyrka 20 rd 20 sk. 104 r. B:co i ränta årligen af kyrkojordar, men sedan en del af desse jordar, som innehaddes af personer, som derå icke erhållit städjobref, genom auction på 30 år blifvit bortarrenderade, gick Jordeboksräntan för sistlidne år till 154 rd. 25 sk. 8 r. B:co.

Farhults kyrka har blott 4 st. jordar, och deraf hade hon år 1820 12 Rd 5 sk. 2 r. B:co, men genom bortarrenderande på 30 år, utgjorde Jordeboksräntan för sistlidne år 45 Rd. 17 sk. 6 r. B:co.

Alle hemman inom detta Pastorat, som ej äro rusthåll, vidkjännas Roteringskyldighet. De allmänne besvärerna, som drabba hemmanen,

äro kungs-, krono- och fångskjutsningen, stenkohltransport till Kulla fyr, Tingshus- och fänghus bygnad, vägunderhåll, Brobyggnad, Snö-kastning samt kronobrefbäringen och fjerdingsmanstjensterne.

Akerbruk, Äng och Betesmark.

På de ställen, som ännu icke äro enskiftade, kan ingen trädesjord nyttjas, utan deras inhägnade lyckor, emedan kreaturen få enligt en dumm byordning gå löse till d. 1 Maji: utan om hösten gödslas till Råg, derefter säs rent korn, sedermera blandkorn, fjerde året hafre, och så gödslas denna jord åter till Råg. Trindsäd växer aldrig på vår magre jord utan gödning.

De vanligaste åkerredskapen äro den Svenske plogen, åhret och radharf, som far och farfars far brukat, blott en och annan nyttjar Engelsk plog och jernharf. Sällan nyttjas mer än ett par Dragare för årder eller plog. Då Råg utsädet beredes, gjöres väl gropar, men icke tillräckelige för vattnets aflopp, och sällan upprentas och vidmagthålles de.

På den orten, som gränsar till hafvet, är godt om sten, hvarföre de mesta gjärdesgårdar dermed uppläggas — på en del ställen ser man äfven torf- och rågjärden. Man kan påräkna, att till bruket af hvar 1/4 hemman nyttjas ett par hästar och 1 par oxar, och kan födas dessutom tre kor, 4 ungdjur samt 8 st. fåhr.

Någre mossodlingar hafva härstädes icke blifvit företagne.

Genom Enskifte hafva skogarne ansenligen blifvit minskade, dock finnes ännu deraf kvar till husbehof, när dermed hushållas. Man kan öfver hufvud beräkna att till hälften svarande mot åkrar och ängar. Konungens resp. befhd's påbud rörande planteringar vid vägarna iakttagas med yttersta sorgfällighet, men skada, att desse planteringar förstöras genom våldsverkarens åverkan.

Jag har redan omnämnt folkets slöjder.

Inom Jonstorps Sockn finnes en liten vatnqvarn vid Rekekroken, samt trenne st. skattlagde väderqvarnar, hvaraf en är bygd på holländske viset, jemte 2:ne till behofs väderqvarnar.

Innom Farhults Sockn är en skattlagd väderqvarn och en husbehofs qvarn i Höijar. Ingen handlande finnes inom desse socknar,

och ortens producter forslas till närmaste afsättningsställe, hvarom förut nämnt.

Alle årstider utöfvas fiskerier och utgör den fattigare Classens förnämsta näringsgren.

På de mästa hemman inom desse Socknar nyttjas brännvinsbränning, dock icke med större pannor än efter hemmanets värde, emedan de bränna blott till husbehof.

Politie och ordningen inom desse socknar handhafves af Länsmanen, som bor inom Pastoratet, biträdd af Fjerdings- och Sexmän.

Genom ett nytt orgelwärk, som uppbyggdes i Jonstorps kyrka sistlidne år af Directeur Strand från Stockholm, kom denna kyrka i 422 Rd 70 sk. Banko skuld. Farhults kyrka har en behållning af 361 Rd 21 sk. Banko. Fattig Cassan i Jonstorp utgör 58 Rd 10 sk. Banko och i Farhult 111 Rd 10 sk. samma mynt. Ingen brandstods-förening eller Sockne- eller fattigmagaziner finnas i detta Pastorat. Någon gång uppåddas allmogen till skallgång.

Historiskt bidrag.

Inga fornlemningar eller ättehögar finnas, inga märkvärdige tilldragelser hafva i äldre tider här timat. Jonstorps kyrka är bygd i början af 16 hundra talet, har ett vackert orgelwärk, ny Predikstohl och vacker altartafla. Dess inkomst årligen är 36 tunnor, 12 1/4 kappor spannmål, korn och hafre, samt Jordräntor efter årets markgångstaxa, hvarom förut är nämnt.

När Farhults kyrka är bygd vet man icke, den är liten men väl hållen. Inga märkvärdigheter finnas här, dess inkomst äfvensom Jonstorps omnämnd i 8 paragrafen. Inga minnesvärde Sockneboar eller Pastorer hafva här funnits.

Farhult den 30 July 1828.

And. Borg.

*

Kyrkoherde Anders Borg, som författat ovanstående beskrivning, var kyrkoherde i pastoratet 1820—1849. Han erhöi prosttitel 1828. Efterträdaren, den namnkunnige Paul Gabriel Ahnfeldt, säger om honom i sina "Studentminnen", att "prosten Borg var en särdeles

godmodig gammal man och hade i sina yngre dagar varit mycket levnadsglad". Hans stoft vilar å Farhults kyrkogård.

Till ovan återgivna beskrivning må några kompletteringar göras.

Påståendet, att "den vanliga såningstiden om våren är omkring den 5 Juny", tål helt säkert en justering.

Jonstorps nuvarande kyrka är uppförd troligen 1594. Att en äldre kyrka funnits är säkert, men av henne ingår troligen blott tornets nedre del i det nuvarande, såsom ännu i dag synes. Långhuset och koret torde ha helt nybyggt ovannämnda år. Sakristian uppfördes sommaren 1817. — Farhults kyrka är en äldre medeltidskyrka och en ganska typisk sådan. Det nuvarande tornet torde dock vara av yngre datum.

Yngve Lindström.

ALLERUMS KYRKA.

Av *Bror A. Andersson.*

Hävderna tiga om Allerums kyrkas tillblivelse. Långt borta i dunkel medeltid förlora sig de årtal och namn, som äro knutna till dess grundläggning och resning. Sagan berättar, här som vid de flesta andra kyrkobyggen i kristningstidens morgon, att man började bygga kyrkan på en annan plats, men hur arbetet där stördes av de onda och mörka makter, som bodde just på den platsen. När man inte fick vara i fred, tillgrep man den gamla effektiva utvägen i dylika fall: man spände ett par tvillingoxar för en vagn med grundstenar, och där djuren stannade skulle kyrkan ostört kunna byggas. Men än i dag visar man på några stenar vid "Trinda Boke" i Kullarstorps skog, som skola utgöra resterna av det misslyckade kyrkobygget. Vidare berättar sagan om att kyrkan byggts av en sjökonung vid namn Alle, som även skulle givit socknen dess namn. Bakom denna sagofigur tror man sig ha funnit en historisk person, nämligen norrmannen Alf Erlingson från Borgarsyssel. Från omkring 1280 for han fram skövlande och brännande vid Skånes och Själlands kuster och har genom seklerna levat i folkens sagor och visor som en fullkomlig niding och våldsverkare. Emellertid blev han efter många irrfärder och skiftande äventyr efter en strid tillfångatagen utanför Hälsingborg och dömd att halshuggas och steglas. Dödsdomen verkställdes år 1290, och i sagan säges, att detta skedde vid Domsten i Allerums församling. En nära kusten befintlig gravhög har i sena tider av ortsbefolkningen kallats för Alles hög. Vad denne kämpe haft att göra med kyrkobygget i Allerum, må vara osagt, men tiden för kyrkans uppförande kan icke exaktare angivas än till 1200-talets slut. Kyrkan har då utgjorts av ett trekvadratisk långhus, kor och torn samt antagligen även absid och vapenhus. Av denna äldsta kyrka återstår nu endast nuvarande vapenhuset och vissa delar av sakristian. Tornets övre del förskriver sig antagligen

från 1400-talet. Dessutom finnes bevarat ett fragment av en tympanomsten med relief; även för den kan tiden för dess utförande ej noggrannare bestämmas än till 1200-talet. I sakristian förekomma spår av målningar, som dock troligen förskriva sig från en senare tid. Vi finna även i sakristians norra vägg en nisch — måhända utgör denna ett av kyrkans äldsta fönster, som en gång igenmurats.

Enligt ett den 31 januari 1565 daterat och av danske konungen Fredrik III underskrivet pantebrev erhöll dåvarande ägaren till Kulla Gunnarstorp patronatsrätt över Allerums kyrka. Denna rätt hade försäkrats genom penninglån till rikskassan, och denna rätt har sedan alltid hört till Kulla Gunnarstorps ägare och först i vår tid bortfallit. Enligt pantebrevets bestämmelser erhöll patronus rätt att uppbära kyrkans tionde men hade skyldighet att underhålla templet. En utvidgning av kyrkan kom till stånd 1767, då dåvarande innehavaren av patronatsrättigheterna, hovjunkaren D. C. von Conow, uppförde södra flygeln. Genom dennas tillkomst erhöll kyrkan 12 nya bänkrader. Emellertid blev kyrkan, trots denna tillbyggnad, för liten, och vid prostvisitation i juni 1822 frambars församlingens "högt

men vördsamt yttrade önskan" om en tillbyggnad även på norra sidan. Bekostandet utav detta arbete åtog sig grevinnan Amalia Sparre på Kulla Gunnarstorp. I samband med flygelns uppförande företogs en genomgripande restaurering, varvid kyrkan erhöll i stort sett sin nuvarande ex- och interiör. Arbetet pågick fram på 1830-talet och kostade över 7,000 riksdaler — alltså en betydande kostnad för patronus. För flygelns uppbyggande begagnade man sig utav den sten, som fanns i norra vapenhuset, vilket stod obegagnat. Under byggnadsarbetet försvann antagligen den runsten, som fordom fanns på kyrkogården, och som redan år 1643 avbildats i ett av den danske professorn O. Worm utgivet arbete om danska fornminnen. Denna sten hade rektangulär form med ett i mitten inhugget kristet kors och i kanten följande inskrift med runor: "Ave Maria, grathia Dominus Tecum Benedicta tu in Mulieribus Et Benedictus Fructus ventris Tui Amen. her ligr Hildulf Suin under." — Tornet inrättades till vapenhus och försågs med ingång, vilken åtgärd patronus icke gärna samtyckte till. Det anfördes nämligen, att de genom denna dörr in- och utgående "ängorna" kunde förstöra orgelverket. Kyrkan hade, utom i den år 1767 uppförda korsarmen, stenvälv, som antagligen uppbars av de fyra stempelare, som stodo i kyrkan. Både valvet och pelarna nedrevos och bortforslades, och trävalv blev upplagt. Genom denna åtgärd blev höjden lika i hela kyrkan; förut hade den i långhuset under stenvälv mätt cirka 9 alnar mot nära 11 i flygeln. Sakristia inrättades även, och utrymmet för denna vanns genom altarets framflyttning. För den skull borttogos en del stolrader längst fram i kyrkan.

Kyrkan hade vid denna tid takbeläggning av koppar. Denna blev med åren allt bristfälligare och drog stora kostnader i reparation och underhåll, varför den nedtogs år 1910. Dess vikt uppgick då till mer än 3,000 kg. Man upplade i dess ställe eternitskiffertak, utom på tornet, som är kopparklätt.

Utav kyrkans gamla inredning och inventarier finnes icke mycket kvar, troligtvis ha de förstörts under de reparationer, som då och då

företagits. Bänkarna i den gamla kyrkan voro slutna och hållna i en ljus färgton. Den gamla predikstolen var försedd med bildhuggeriarbeten och C IV namnchiffer samt årtalet 1606. Å trappträcket till densamma fanns en inskription, som förmälde, att här år 1591 tjänstgjorde en pastor vid namn Knut Hansson. Altartavlan föreställde Kristus på korset; utom denna fanns tvenne minnestavlor över bortgångna prästmän. 1806 uppsattes den ännu kvarstående minnesstenen över Johannes Sundius, som tjänstgjorde här mellan 1729 och 1774. Sundius var en av herrnhutismens föregångsmän inom våra bygder, och vars minne länge levat inom församlingen. Den nuvarande altartavlan är målad 1861 utav J. C. Boklund, på sin tid lärare vid Konstakademien och intim vän med konung Carl XV. Han var född på Kulla-Gunnarstorp, och efter läroår och studier i utlandet vann han ryktbarhet som en av våra främsta historiemålare. — I mellanrummet mellan altartavlan och altaret läses på en tavla: "Matth. Ev. Cap. 26: v. 42" — det bibelställe, från vilket tavlans motiv är hämtat. Av tavlans båda figurer är Kristusgestalten den bäst utförda. Iförd en röd dräkt, över vilken är kastad en violett mantel, böjer han högra knäet mot marken. Vänstra handen vilar på bröstet, under det han sträcker den högra nedåt. Kanske man längst dröjer vid den underbara blicken, vilken konstnären förmått ge ett uttryck av något oändligt bedrövat och vemodigt. Framför honom svävar på en sky en ängel, som i högra handen håller en kalk och med den vänstra pekar upp emot himlen.

År 1815 erhöll kyrkan ett nytt orgelverk, byggt av Schwan i Stockholm och skänkt till kyrkan av grevinnan Amalia Sparre. Detta orgelverk tjänstgjorde till år 1907, då den nuvarande orgeln uppsattes. I samband med orgelns uppmontering ombyggdes läktaren, allt arbete såväl som orgeln bekostades av grevinnan Elisabeth Wachtmeister. Dopfunten är antagligen den ursprungliga, med dopfat av mässing, troligen av utländskt ursprung. Av prydnader, som försvunnit, må nämnas en uppsats av träskulpturer, som enligt en källa föreställt Kristus föreläsande i templet. Trenne modellskepp finnas upphängda, ett i vardera korsarmen, och som skänkts av fiskarena på Hittarp och Domsten. Fyra ljuskronor finnas, den

största skänkt 1891 av greve A. F. Wachtmeister. Under fjolåret insattes fyra stycken glasmålningar, utförda av Hugo Gehlin i Hälsingborg. På korfönstren ha utförts bilder av Paulus och Petrus och i fönstren över korsarmarna motiv ur gamla och nya testamentet. För kyrkans uppvärmning anskaffades tvenne järnugnar år 1875, vilka ersattes under år 1910 med värmeledning.

* * *

Det vill synas, som om Allerums kyrka fordom, åtminstone under någon tid, ägt tre klockor. Av dessa har den minsta, som bar årtalet 1707, försvunnit. Av kyrkans båda klockor är "storklockan" den värdefullaste och förskriver sig från medeltiden. I mer än fyra sekler har den ringt för ett ljusare hopp och en soligare tid, och under denna långa tid ha sagan och sägnen kring den spunnit sina brokiga trådar. Det berättas, att klockan beställdes av kyrkans patronus i Danmark, och gjutningen av klockan fick en gesäll om hand, som därmed även skulle avlägga sitt gesällprov. Men mästarens dotter var gesällens käreasta, och för att hjälpa sin älskade tog hon ett par silverkandelabrar, som voro avsedda för en annan kyrka, och kastade dem i den sjudande malmmassan. Härigenom blevo klockans toner mera rena och klara. När så klockan var färdig och upphängd på sin plats i tornet, hördes vid ringningarna dess toner över Sundet och nådde mästarens öron. Då denne aldrig själv lyckats åstadkomma ett dylikt mästerverk, blev han både avundsjuk och förtörnad. I sitt vredesmod reste han över till Allerum, där han uppsökte och dräpte gesällen. Detta dråp ägde rum på en åker, som än i dag kallas "Hale vång" efter gesällen. För att ytterligare hämnas gick mästaren upp i tornet och drev in blyaglar i klockans malm, för att på så sätt dämpa dess tonstyrka. Detta arbete gjorde han så skickligt, att man aldrig, trots ivriga efterforskningar, funnit dem. I en variant av sagan säges, att blyaglarna indrevos i klockan efter Skånes förenande med Sverige, på förordnande av den danske konungen, för vilken tonerna voro en obehaglig påminnelse om den förlorade provinsen. I kyrkan förvaras ännu i dag ett svärd, som

man säger vara det, varmed Hale dödades. Svärdet, något mer än en aln långt, förskriver sig emellertid tidigast från 1600-talets mitt.

Självs berättar klockan om sin tillblivelse i trenne rader kring dess övre kant, och som lyder så:

† Egidii † natale * ferunt * qui † natus † Athenis * Ceropius * inter * cives * contempsit * honores * transiit † ad * superos * at * in * alto * vivit * Olimpo * Dominus * Clemens * prepositus † Nicolaeus * Jone * Trugillus † patri * Autores † eccle * allrumen * iohannes * fasteno * vie † me * fecit * anno * dni * md XX *.

I översättning:

"Man förtäljer om Egideus dödsdag, vilken, född i Athén, försmådde ärebetygelser bland Cecrops landsmän och for upp till världens där ovan och lever högt uppe i himmelen.

Herr prostens Clemens. Nils Jönsson. Truls Person. Allerums kyrkas värdar. Johannes Fastenovie gjorde mig i Herrans år 1520."

Utom denna inskription bär klockan å sin ena sida även en bild av den i texten omnämnde S:t Egideus. Han framställes som abbot, iförd munkkåpa med hätta, som faller ned över axlarna. På huvudet bär han en låg mössa eller kalott. I vänstra handen, som är ringpydd, bär han en bok, och i den högra håller han krumstaven, som ändas i en treklöver. Vid hans fötter ligger en hind, hans attribut, och allt uppbäres av en konsol.

S:t Egideus, eller, som han kallas i Frankrike, S:t Gilles, föddes i Athén och lär ha företagit en vandring till Frankrike och blev där eremit. Han dog på 700-talet (722 eller 725), och vallfärder till hans grav företogs före 1050. Uti Norden var hans dyrkan allmän, och ett altare fanns till hans ära även i Lunds domkyrka. Han åkallades som skyddshelgon mot ofruktbarhet hos kvinnor, och som hans festdag firades den 1 september.

Som ovan nämnts, förskriver sig klockan från medeltiden och från den period under densamma, då klockgjutningen hade sin högkonjunktur. Mästaren, Johannes Fastenovie, var en av medeltidens skickligaste klockgjutare i Danmark; hans klockor äro tillverkade i tidsrummet 1511—1522. Det är mycket litet, som man känner till om hans liv; man vet, att det den 10 maj 1470 inskrevs vid universi-

tetet i Rostock en Johannes Prelrobbe de Vastenove, och man antager, att denne varit klockgjutarens fader. Alla hans klockor, som i stort antal finnas på Själland, i Skåne och på Fyen, äga en utomordentlig tonstyrka och kännetecknas av en omsorgsfull gjutning. Det antages, att han haft verkstaden förlagd antingen i Malmö eller i Köpenhamn. I tornet finnes förvarad en gammal kläpp av högst aktningvärda dimensioner med inskription "Malmö d. 21 Martii anno 1749", och som en gång suttit i klockan. — Den lilla klockan är yngre, gjuten av Hans Kemmer år 1636. Den bär även följande inskription: "Om Gud är för oss, ho kan då vara mot oss". I tornet finnes även ett urverk, troligen tillverkat på 1500-talet, med grova, handsmidda hjul.

Få och fragmentariska äro de spår av framfarna tider, som vi påträffa i Allerums kyrka. Helt säkert har mången av oss sökt, ibland icke utan bitterhet, efter ett svar på frågan, varför vår kyrka blivit så vanlottad, när det gäller gamla minnen. Och svaret kan endast bli ett; de brister, som finnas, kunna vi, som nu leva, avhjälpa, om vi låta kyrkan bli det levande centrum i församlingen, den är ämnad att bli. Finns det väsentliga, skall helgden och glansen av detta skänka en skönhet åt vårt tempel, som icke de åldrigaste minnen kunna ge.

L I T T E R A T U R :

Sockenstämmoprotokoll och räkenskapsböcker för Allerums kyrka.

O. Worm: Monumenta Danica. 1643.

L. Gillberg: Beskrivning över Malmöhus län 1765.

F. Ull Dahl: Danmarks middelalderlige Kirkeklokker.

Brunius: Skånes Konsthistoria.

Nordisk Familjebok, Svensk Uppslagsbok.

KULLENS HEMBYGDSFÖRENING.

ÅRSMÖTET 1932.

Föreningen höll sitt årsmöte i Höganäs den 16 augusti. Ett sammandrag av vid årsmötet föreliggande och godkända räkenskaper för år 1931 finnes intaget i Kullabygd V, sid. 32. Årsmötet beslutade utvidga föreningens verksamhetsområde att omfatta jämväl sockarna Allerum, Vålinge och Kattarp samt invalde i styrelsen representanter för nämnda socknar, nämligen folkskolläraren S. Berg, Allerum, lantbrukare Karl Jönsson, Kattarp, och pastor I. Eliasson, Vålinge.

Sekreteraren lämnade vid årsmötet redogörelse för "Det 10:e Danska Hjemstavnstævne i Köge" den 31/7—7/8 1932, vari han deltagit som ensam svensk.

Tolv förutvarande ledamöter i styrelsen samt förutvarande revisorer återvaldes. (Se Kullabygd V!) Nyvalda ledamöter i styrelsen blevo sjökapt. A. Mauritzon, Nyhamn, och kyrkoherde B. Fredlund, Farhult.

Fröken Kerstin Persson, som sedermera avlidit, lät meddela till årsmötet, att hon på grund av nedsatta krafter icke kunde ifrågakomma vid styrelsevalet. Ordföranden, kapt. Carl Norrthon, uttalade med årsmötets gillande ett tack till fröken Persson för hennes livliga intresse för Hembygdsföreningens verksamhet, vilken hon understött på olika sätt, samt för hennes betydande insatser i övrigt på hembygdsvårdens område, särskilt som utövare och befrämjare av den gamla förnäma vävnadskonsten.

ÅRSMÖTET 1933.

Föreningen höll sitt årsmöte vid Himmelstorps domarring söndagen den 25 juni kl. 3 em. Dagens program upptog följande:

Årsmötets förhandlingar. Exkursion under ledning av skogsmästare Eriksson, Krapperup. Musik av "Långaröds-trion". Föredrag om Kullabygden av kyrkoherden E. Hansén, Väsby, kl. 5,30 i Hotell Arilds paviljong. Folkdanser av "Kullagänget". Samkväm.

Styrelsens berättelse för senaste året innehöll bl. a. följande:

"— — — Såsom en första åtgärd att föra de nytillkomna socknarnas rika kulturhistoria inom Kullen Hembygdsförenings intressesfär får betraktas styrelsens förvärv för årsskriften, Kullabygd VI, av en värdefull beskrivning över Allerums kyrka, hopställd av den unge bygdeforskaren Bror Andersson i Allerum. Årsskriften kommer vidare att innehålla bl. a. en förut icke tryckt "Beskrivning över Farhults och Jonstorps socknar", som prostens Anders Borg år 1828 har verkställt. Detta bidrag har lämnats av redaktör Yngve Lindström, som även skrivit för årsskriften en andra del av vad författaren kallar "Ett och annat från det gamla Jonstorp. Plock ur hundraåriga sockenstämmoprotokoll". Denna senare avhandling gäller gångna tiders fattigvårdsförhållanden och de tidsomständigheter, som därvid bilda bakgrunden, det hela, jämfört med nutida vården av de gamla, högeligen uppseendeväckande och ägnat att revidera den allmänna föreställningen av den "gamla goda tiden".

Vid årsmötet 1932 bordlades väckt förslag om Kullens Hembygdsförenings anslutning till Skånes Hembygdsförbund. Styrelsen har vid sammanträde den 30 maj beslutat hemställa till årsmötet att under vissa villkor nu göra denna anslutning.

På förekommen anledning har styrelsen hemställt till municipalnämnden i Mölle att vidtaga nödiga åtgärder i syfte att förhindra besökare vid Karl XII:s skansar att där åstadkomma vandalisering. Nämnden har sedermera ombestyrts, att vid skansarna blivit uppsatt anslag, som förbjuder besökande att tälta inom skansarna eller att osnygga området.

Under det gångna året ha årsavgifter erlagts av 375 medlemmar. Föreningens räkenskaper för 1932 visa följande:

INKOMSTER:

Saldo från 1931	Kr. 571:95
Bankränta	" 10:08
Medlemsavgifter: 375 st. à kr. 1:50	" 562:50
Försålda årsskrifter	" 13:50
	<hr/>
	Kr. 1,158:05

UTGIFTER:

Tryckningskostnader	Kr. 198:—
Annonser	" 28:—
Uppsnyggning vid fasta fornlämningar ..	" 10:—
Kuvert	" 16:—
Porto	" 71:95
Diverse	" 12:—
Saldo till 1935	" 822:08
	<hr/>
	Kr. 1,158:05

Under året har styrelsen varit konstituerad sålunda:

Ordförande: Carl Norrthon.

Sekreterare: Olof Eriksson.

Kassaförvaltare: Johan Roslund.

Dessa tre funktionärer ha bildat styrelsens arbetsutskott.

Vid styrelsens sammanträde den 30 maj meddelade hr Johan Roslund, som fungerat som kassaförvaltare allt sedan föreningen bildades år 1926, att han icke längre var i stånd att inneha denna befattning. Styrelsens övriga ledamöter kunde vid nämnda tillfälle endast beklaga, att föreningen sålunda icke längre finge tillgodogöra sig hr Roslunds uppoffrande arbete, som han under de gångna åren haft och icke minst ifråga om inkasserandet av de många årsavgifterna."

Årsmötet beviljade åt styrelsen och räkenskapsföraren full ansvarsfrihet för gångna året.

Till ledamöter i styrelsen återvaldes samtliga avgående, nämligen från

Höganäs: skeppsredaren Carl Norrthon, teknikern Joh. Roslund, folkskolläraren Sigurd Petersson och rektorn Olof S. Eriksson. Som en 5:e ledamot från Höganäs nyvaldes folkskolläraren Ernst Svensson.

Väsby: direktören Martin Hedelin och rektorn Edvin Nilsson.

Brunnby: hotelldirektören C. Lundqvist och kamreraren A. W. Lindström.

Viken: skeppsredaren Oskar Lamberg och fyrmästaren A. Lindblom.

Jonstorp: lantbrukaren Gillis Olsson och folkskollärarinnan Hildegard Wallin.

Farhult: kyrkoherden B. Fredlund.

Allerum: folkskolläraren S. Berg.

Kattarp: lantbrukaren Karl Jönsson.

Revisorer för 1933 års räkenskaper: redaktör R. Brodin och fotograf A. Rube, Höganäs, med folkskollärare Carl Svensson, Höganäs, som ersättare.

Årsavgiften för 1933 fastställdes till kr. 1:50. Medlemmarna erhålla årsskriften kostnadsfritt.

Föreningen beslutade söka anslutning till Skånes Hembygdsförbund under villkor, som styrelsen föreslagit.

Efter förhandlingarnas slut höll skogsmästare Eriksson en kort föreläsning vid domarringen om skogsskötsel och betingelserna för en lönande sådan samt var därefter ledare under en exkursion i trakten av Himmelstorp, varunder han demonstrerade bättre och sämre bestånd av bok och gran samt redogjorde för de olika beståndens föryngring, skötsel och utvinning. Under exkursionen spelade "Långarödstrion" (Se Kullabygd II) några vandringslåtar, och då sällskapet kommit upp på en höjd vid Skäldervikssidan, därifrån man under den klarblå himmelen kunde skåda över Skälderviken med Arild djupt liggande bortom askträdsdungarna vid stranden och det vidsträckt Bjärelandet på motsatta sidan, intonerade musiken "Du

gamla, du fria". Efter sången hurrade de församlade fyra gånger för det sköna land, varav de för ögonblicket kunde överskåda en gudomlig fläck.

I Hotell Arilds paviljong samlades efter hand omkring 275 personer, då årsmötet där fortsattes kl. 5,30, först med föredrag av kyrkoherden E. Hansén, Väsby, och därefter med folkdanser av "Kullagänget", ett tjugotal ungdomar, iförda gamla luggudedräkter. (Av ett deltagarmärke för dagen såldes 272 stycken.)

Kyrkoherde Hansén valde att kåserande framställa bilder ur Kullabygdens historia, sägen och saga. Han talade om "höganäsyxan", den ca 8,000 år gamla vackert sirade hjorthornsyxan, som påträffades 1927 vid grundgrävning till ett hus vid Storgatan i Höganäs (Se Kullabygd II) och rekonstruerade en benåldersmans levnadsvillkor; han talade om bronsåldersgravarna, som det finnes så gott om i bygden; om domarringarna; han efterlyste den förborgade skatt, en viskingahövding kan ha liggande här; han gav tydning åt våra ortsnamn; han lät 1100-talets kullabor, som bodde i sina jordkular och låga hyddor, med sina enkla hjälpmedel bygga de stora stenkyrkorna på de uråldriga offerplatserna; han lade fram urkunderna till Danmarks och Skånes äldsta historia och berättade om konung Waldemars bekymmer och den i samband därmed framkomna "historiske" Kullamannen, som folkfantasiens tagit hand om, siaren, stjärntydaren, fyrvaktaren, sägnens och sagans "Kullamannen". Han berättade till sist Arilds saga.

Till "Kullagängets" folkdanser spelade "Långarödstrion" skånsk kadrilj, väva vadmal, skördedans o. s. v.

Ordföranden, kapten Carl Norrthon, avtackade samtliga medverkande för dagen, dels i paviljongen och dels något senare i hotellets matsal.

Styrelsen konstituerade sig sålunda:

Ordförande — kapten Carl Norrthon.

Sekreterare — rektor Olof S. Eriksson.

Kassaförvaltare — folkskollärare Ernst Svensson.

Dessa tre funktionärer bilda styrelsens arbetsutskott.

Sekreteraren

Tryckeri A.-B. Demokraten
Hälsingborg
1933

Pris kr. 2: - .
(1/2 dollar.)